

Kotilaisten suku

KOTILAISTEN SUKUSEURAN JÄSENLEHTI. Kuudestoista vuosikerta. Numero 1/2012

**Tervetuloa Kotilaisten sukukokoukseen 15.–16.6.2013
Suomen taiteen kultakauden mestareiden maisemaan
Tuusulan Rantatielle**

muw734

Puheenjohtajan tervehdys oopperakaupungista

Suomen kesä on taas vaihtumassa syksyyn ja säässä on palattu kahden intiaanikesän jälkeen takaisin normaaliin. Kuitenkin aurinko on edelleen noussut koillisesta ja Nevassa on virrannut vettä. Kotikaupunkini Savonlinnan Oopperajuhlat viettivät tänä kesänä 100-vuotisjuhlaa, joka sai miettimään myös sukuseuramme historiaa. Seuramme on perustettu 1954, joten kahden vuoden kuluttua vietämme jo 60-vuotisjuhlia. Tänä aikana on järjestetty jo 20 sukukokousta, joihin on osallistunut parhaimmillaan 190 henkeä vuonna 1966 Kivijärvellä.

Nyt meillä on hyvä mahdollisuus saada Kotilaisia ja kotilaisenmielisiä yhteen vuonna 2013 Tuusulassa järjestettävässä sukutapaamisessa. Järjestelytoimikuntamme, johon kuuluvat Tuula Kotilainen, Ahti Pohjonen, Anja Sahrakorpi ja Anneli Wallenius on tehnyt kovasti töitä tehdäkseen tapahtumasta onnistuneen ja sukumme jäseniä kiinnostavan. Toivon, että kaikki teistä pyrkisi-

’ Kotilaiset ovat tunnetusti luovaa ja aikaansaavaa väkeä, joten tulkaa mukaan kehittämään yhteistä sukuseuraamme.

vät saamaan mahdollisimman paljon ihmisiä mukaan juhlimaan yhdessä, kertomaan tarinoita ja pohtimaan tulevaisuutta.

Kaikki muuttuu, ja niin myös sukuseuran johtokunta. Tämä on ensimmäinen tervehdykseni uutena puheenjohtajana. Haluaisin kiittää Kalevi Kotilaista kovasti edellisestä puheenjohtajakaudesta.

Työelämässä aktiivisesti mukana olevana ajan löytyminen on aina haaste, mutta toivon että pystymme yhdessä viemään yhteistä seuraamme eteenpäin ja järjestämään innostavia tapahtumia ja tuomaan esiin suvun kannalta kiinnostavia asioita.

Ja sitten takaisin Savonlinnaan. Meille ollaan nyt rakentamassa viimeisenä kaupun-

kina Suomessa rinnakkaisväylää joka valmistunee 2013 loppuun mennessä ja otetaan käyttöön jo tämän vuoden aikana.

Jatkossa kun sukulaiset ja tuttavat soittavat yllättäen toivoen majapaikkaa neljälle hengelle, koiralle ja kissalle, on savonlinnalaisillakin vastaus valmiina. ”Meillä on uusi hieno ohiajotie – Savonlinnan keskusta on ohitettu yhdessä sujuvuudessa ja Kerimäellä on iso kirkko ja paljon majoitustilaa. Jos kuitenkin poikkeatte käymään niin ottakaa kahvileipää mukaan – hieraistaan nopsaan lähtökahvit.”

Lopuksi pieni toive. Kotilaiset ovat tunnetusti luovaa ja aikaansaavaa väkeä, joten tulkaa mukaan kehittämään yhteistä sukuseuraamme. Vaikuttaa voitte muun muassa liittymällä sukuseuran johtokuntaan tai antamalla palautetta ja kehitysideoita.

Hyvää syksyä ja vuoden 2013 sukukokouksen odotusta,

AARRE KOTILAINEN

KOTILAISTEN SUKU 1/2012 • kuudestoista vuosikerta • julkaisija Kotilaisten Sukuseura r.y. • päätoimittaja Lauri Kotilainen • ulkoasu Heikki Kotilainen • osoitteenmuutokset postikortilla: Anneli Wallenius, Sinikuja 1 C, 01620 Vantaa, sähköpostilla anneli.wallenius@kotilaiset.fi • paino AM digipaino Helsinki 2012

Kotilaisten Sukuseuran johtokunta

Puheenjohtaja
Aarre Kotilainen
Kivijärven sukuhaara
Kangasvuokontie 20 D 34
57220 Savonlinna
p. 040 553 8936
aarre.kotilainen@
vesihuoltotekniikka.fi

Taloudenhoitaja, jäsenrek.
Anneli Wallenius
Pielisjärven sukuhaara
Sinikuja 1 C
01620 Vantaa
p. 050 591 45 57
anneli.wallenius@
kotilaiset.fi

Johtokunnan jäsen
Riitta Kotilainen
Heinäveden sukuhaara
Pellervonkatu 2 C 46
33540 Tampere
p. 040 507 2347
riittaskotilainen@surnet.fi

Johtokunnan jäsen
Anja Sahrakorpi
Ylä-Savon sukuhaara
Koivikkotie 20 F
00630 Helsinki
p. 050 912 6605
anjasahrakorpi@hotmail.
com

Varapuheenjohtaja
Tuula Kotilainen
Heinäveden sukuhaara
Perustie 34 B 8
00330 Helsinki
p. 050 526 2000
tuula.kotilainen@siba.fi

Johtokunnan jäsen
Raimo Kotilainen
Pielisjärven sukuhaara
Villiruusunkuja 3 A 9
00990 Helsinki
p. 040 588 3795

Sihteeri
Jannina Lahti
Kivijärven sukuhaara
Lillukkakuja 2 C
43100 Saarijärvi
p. 045 328 1888
jannina.lahti@saarijarvi.fi

Päätoimittaja
Lauri Kotilainen
Pielisjärven sukuhaara
BOX 22
38400 Puerto de la Cruz
Teneriffa, lauri@kotilaiset.fi
p. 040 548 3820

Johtokunnan jäsen
Kalevi Kotilainen
Kivijärven sukuhaara
Jalustinkatu 7 E 54
20880 Turku
p. 050 591 0310
kalevi.kotilainen@aol.fi

Verkkopalveluvastaava
Ismo Kotilainen
Kivijärven sukuhaara
Ilvestie 4
17500 Padasjoki
p. 044 021 0665
ismo.kotilainen@suomi24.fi

Muuttko?

■ Jos osoitteesi muuttuu, tai jos saat lähetykset väärällä nimellä tai osoitteella, muista ilmoittaa siitä! Mieluiten Postin ilmeiskortilla: Anneli Wallenius, Sinikuja 1 C, 01620 Vantaa tai sähköpostilla anneli.wallenius@kotilaiset.fi. Ilmoita nimesi sekä vanha ja uusi osoitteesi. Viisinumeroinen jäsennumero lehden takakannen osoittelepusta auttaa parhaiten kohdistamaan muutoksen oikeaan henkilöön. Meitä on näet monia samannimisiä!

Näin liityt Kotilaisen Sukuseura ry:n jäseneksi

■ Kotilaisten Sukuseuran jäseneksi pääsee jokainen Kotilainen, sekä Kotilaisista isän tai äidin puolelta polveutuva henkilö. Jäseneksi pääsee myös jokainen, joka on tai on ollut naimisissa mainittuun sukuun kuuluvan tai siitä polveutuvan henkilön kanssa. Jäseneksi voit liittyä ilmoittamalla nimesi, osoitteesi sekä syntymäaikasi Anneli Walleniukselle kirjeellä tai postikortilla: Anneli Wallenius, Sinikuja 1 C, 01620

Vantaa, sähköpostilla anneli.wallenius@kotilaiset.fi tai puhelimella 050 591 4557. On hyvä jos mainitset myös, mistä sukuhaarasta (esimerkiksi Kivijärven, Ylä-Savon, Pielisjärven, tai Heinäveden) polveudut.

Tämän Kotilaisten suku -lehden välissä ei ole pankkisiirtolomaketta jäsenmaksun maksamista varten. Jos näet liityt nyt jäseneksi, Sukuseura lahjoittaa sinulle jäsenmaksuttoman loppuvuoden

2012. Jäsenmaksun suuruus vahvistetaan vuoden 2013 vuosikokouksessa kolmeksi seuraavaksi vuodeksi. (Nyt jäsenmaksu on ollut 30 euroa kolmivuotiskaudelta 2010–2012.) Jäsenmaksupankkisiirto vuosia 2013–2015 varten lisätään vasta vuoden kuluttua ilmestyvän Kotilaisten suku -lehden 1/2013 väliin.

ANNELI WALLENIUS

Hyvien kukkien takana..

HELSINGIN KUKKATOIMITUS

Maan johtavaa kukkatukkukauppaa (ei vähittäismyyntiä)

Puh. 010 396 83 00 ark. 6-18 Vanha talvitie 10 helsinki@kukkatoimitus.fi
Fax. 010 396 83 40 la ja su 6-13 00580, Helsinki www.kukkatoimitus.fi

Pielisjärven Kotilaiset kesällä koolla Jennynkallion sukumuseolla

Pielisjärven Kotilaisten kokoontumispaikkana on jo vuodesta 1994 toiminut Jennynkallion sukumuseotalo Pielisen korkealla rantakalliolla Kylänlahden Honkalanpäässä, joka kuuluu nykyään Lieksan kaupunkiin. Talossa on vuosien varrella järjestetty erilaisia tapahtumia merkkipäivien vietosta museoviikkoihin ja ikoninäyttelyyn. Niinpä myös kesän 2012 sukutapaamiset keskittyivät museolle. Kesän harvoihin aurinkoisiin päiviin kuuluvana lauantaina 14.7. runsaslu-

kuinen joukko sukulaisia ja ystäviä kokoontui viettämään Siiri Oravalahden 80-vuotisjuhlaa. Nautittiin emäntien keittämää maukasta hirvi- ja suppilovahverokeittoa. Aterian kruunasi kahvi ja ihana mansikkakakku. Vapaan seurustelun lisäksi kuultiin Petri Nurmen esittämänä klassista kitaramusiikkia ja lähisukulaisten onnittelulaulu päivänsankarille.

Pielisjärven Kotilaisten sukumuseoyhdistys ry piti 15.7.2012 museolla sääntömääräisen vuosikokouksensa, jossa käsiteltiin sääntöjen mukaiset asiat. Tulevasta toiminnasta päätet-

täessä käytiin vilkas ja idearikas keskustelu keinoista, joilla jäsenmaksujen lisäksi voidaan saada tuloja museokiinteistön hoitokulujen kattamiseksi.

Johtokuntaan kaudella 2012–2014 kuuluvat Lea Oravalahti-Pehkonen, Matti Kotilainen, Juha Kotilainen, Merja Mäkelä, Senja Ek ja Anneli Wallenius. Puheenjohtajaksi valittiin Lea Oravalahti-Pehkonen ja varapuheenjohtajaksi Matti Kotilainen.

ANNELI WALLENIUS

Pielisjärven Kotilaisten ahkera aktiivijäsen Siiri Oravalahti vietti kesällä 80-vuotisjuhlaansa Jennynkallion sukumuseotalolla.

Sukulaisten ja ystävien seurustelun ohessa kuulumme Petri Nurmen esittämää klassista kitaramusiikkia, sekä lähisukulaisten onnittelulaulun päivänsankarille.

Ratkaisu koko perheen ja lemmikkien monipuoliseen hyvinvointiin löytyy osoitteista:

www.myaloevera.fi/eivor ja www.eivor.energetix.eu ja myös paljon muuta mielenkiintoista täältä: www.eviitaslifestyle.fi

Eivor Kotilainen, Tapanila, Helsinki

e-mail: eivor@eviitaslifestyle.fi puh. 050 4343 034

Pronssinen "Elon liekki" vuodelta 1968, jolloin äitimme oli pitkään vakavasti sairaana.

Taiteilija Teuvo Kotilainen 60-vuotispäivänään 1985.

"Jumala, anna minulle suuria ajatuksia"

Isäni Teuvo Kotilainen teki elämäntyönsä kuvanveistäjänä, viimeiset vuosikymmenet Tampereella. Isän setä ja kummisetä oli Otto Kotilainen, kuuluisa kuopiolainen Suku-Otto. Isäni oli kuin moni muukin suomalainen mies sodan jälkeen: hän puhui vähemmän, mutta ilmaisi itseään veistämällä käsillään.

Isäni syntyi maanviljelijäperheeseen Rääkkylän Sangenlahteen Pohjois-Karjalaan. Isän isä oli Heinäveden Kotilaisia, Kusti Kotilainen, 1875–1960, syntynyt Rääkkylässä. Isäni äiti oli Miina os. Hirvonen 1884–1948, myös Rääkkylästä. Perheessä oli 11 lasta, joista 10 poikaa ja yksi tyttö. Tyttö ja yksi pojista kuolivat jo pieninä.

Isä oli jo pikkupoikana veistellyt visakovista kippoja, joita myi torilla. Metsätöissä isän puupino oli muita pienempi, sillä hän oli veistellyt pinon puiden päihin erilaisia hahmoja! Kuvanveistäjän taipumukset näkyivät

siis jo nuorena. Mukana oli veren perintöäkin, sillä myös isänsä Kusti harrasti maalausta ja veistoa.

Sotien jälkeen Tampereelle viilaajaksi

Vuonna 1925 syntynyt isäni oli viimeistä ikäluokkaa, joka kutsuttiin sotaan. Oulussa miehet pantiin riviin. Ne, joiden perheestä oli jo kuollut joku sodassa, siirtyivät sivuun. Isän veli oli kuollut rintamalla, joten isä jäi armeijan palvelukseen, muttei joutunut rintamalle.

Sota-ajoista isä ei meille puhunut, eikä

juuri muutenkaan elämästään. Kova paikka lienee ollut nuorelle miehelle 24-vuotiaana maata vuosi Tampereella sairaalassa keuhkotuberkelin hoidossa 1949. Toivuttuaan hän jäi Tampereelle töihin, muun muassa Lokomolle työkaluviilaajaksi.

Nyrkkeilyä ja differentiaalilaskentaa

Isä kertoi, että Tampereen aikoina hän harrasti nyrkkeilyä paikallisessa seurassa.

Hän oli myös kova lukemaan, muun muassa differentiaalilaskentaa ja aritmetiikkaa.

Kirjoja oli runokirjoista historian kirjoihin. Hän ahmi kirjat parissa päivässä.

Lapsuudenkodistamme on löytynyt noilta vuosilta isän lehtiö, johon hän oli jämptisti merkinnyt kaikki lukemansa kirjat ja lukemiseen käyttämänsä ajan, kirjan lajin ja sivumäärän. Sama järjestyksen pito näkyi myöhemmin isän ateljeessa. Työkalut olivat siistissä järjestyksessä, ja räsymatot pultattuina puulattiaan.

Ehkä näiltä ajoilta on myös vihko täynnä isän ylös kirjoittamia aforismeja. Muistiinpanojen etusivulla on seuraava teksti: ”Minulta puuttuu selvyttä itsestäni. Minun on päästävä perille siitä mitä minun on tehtävä, eikä siitä, mitä minun on tietettävä.”

Ensimmäinen muistiinpano on: ”Jumala anna minulle suuria ajatuksia”. Ajatus elämäntehtävästä hautui muutamia vuosia, sillä oppivelvollisuuden täyttymisen ja opiskelemaan lähtemisen välissä vierähti yksitoista vuotta.

Mestari Wäinö Aaltosen opissa

Vuonna 1951 isä lähti pääsykokeisiin Helsinkiin Suomen Taideakatemiaan kouluun itse tekemänsä omakuva-patsas kainalossaan. Ateneumin ovet aukenivat heti, ja opinnot kuvanveistolinjalla kestivät vuoteen 1954. Näistä ajoista isä ei paljoa puhunut, mutta äiti kertoi, että jonain opiskelukesänä isä oli ollut Wäinö Aaltosen opissa. Isän monissa veistoksissa näkeekin vaikutteita Aaltosen tyylistä.

Isän ensimmäinen ateljee oli Helsingissä. Siellä syntyi muun muassa ensimmäinen sankaripatsas Jäppilään 1957. Isä teki reliefejä sukulaisten hautakiviin hautausmaalle. Muistaakseni hän veisti reliefin myös pastori Hannu Kotilaisen hautakiveen.

Eduskuntatalon eteen sijoitettavista presidenttien patsaista tehdyssä kilpailussa isän työ sai lunastuspalkinnon, eli menestyi hyvin. Hän ei kuitenkaan saanut kyseistä työtä tehtäväkseen. Se olisi varmaankin jollain tapaa muuttanut hänen elämänsä.

Äiti tiesi Helsingin patsaiden tekijät

Äidin kertoman mukaan he tapasivat toisensa tansseissa 1952. Äiti oli tehnyt isään vaikutuksen, koska oli tiennyt kaikkien Helsingin julkisten patsaiden tekijöiden nimet.

Äitimme, Toini Maria os. Rautiainen, 1926–1987 on syntynyt Tohmajärvellä. Hän eli Sortavalan maalaiskunnassa Kirjalahdessa ja pääsi sieltä sota-aikana lähtemään Helsinkiin piikomaan ja keskikoulua suorittamaan. Hän luki yliopistossa suomen kieltä ja muun muassa taidehistoriaa. Patsaiden tekijöiden tuntemus lienee ollut sieltä peräisin.

Taas Tampereelle 50-luvun lopulla

Kun äiti valmistui filosofian maisteriksi, avioparin piti valita asuinpaikkansa. Isä ehdotti ennestään tuttua Tamperetta, ja sinne he muut-

tivat 1959. Riitta Sesilia (tämän tekstin kirjoittaja) syntyi 1959 ja Ritva Leena 1962. Äiti ehti toimia Klassillisessa lyseossa suomen kielen ja historian opettajana vuoteen 1968 asti, jolloin hän sairastui.

Äitimme piti huolta siitä, että me tytöt tustuimme Kotilaisiin eli isän veljiin. Isänisän veljen, suku-Oton ja Martta-tädin luona Kuopiossa vierailimme usein äidin kanssa. Isä ei noille reissuille lähtenyt, veljiensä hautajaisiin kylläkin.

Suku-oton kirjeitä odotin innolla

Otto kirjoitti meille kirjeitä joko kauniilla käsilalallaan tai kirjoituskoneella. Kirjeet sisälsivät hyviä elämänohjeita, Oton piirustuksia ja tietysti kuulumisia. Olin kirjeenvaihdossa Oton kanssa noin kymmenvuotiaana. Kirjeitä odotin innolla, sillä ne sisälsivät aina kymmenen markan setelin. Rahat olen käyttänyt, mutta kirjeet ovat tallella.

Teuvo Kotilainen valokuvasi eläimiä ja ikuisti niitä pronssiin. Tässä pronssinen ”Saukko” vuodelta 1979.

Isä kertoi ensimmäisen ateljeensa olleen ”huopatossutehtaassa”. Pispalassa oli ateljeetilat, jonka yhteydessä myös pieni perheemme asui. Vuonna 1962 Tampereen Kalevaan valmistui Ateljeetalo, jonka historiasta on juuri ilmestynyt Marja-Liisa Torniaisen kirjoittama kirja ”Elämäntapana taide. Tampereen Ateljeetalo 1962–2012. Historia ja taiteilijat”. Muutimme ateljeetaloon ensimmäisten taiteilijoiden joukossa.

Elämää kymmenen taiteilijan keskellä

Taiteilijatalossa on ateljeetilat kymmenelle taiteilijalle. Heistä kuudelle on lisäksi perhekaksiot. Me asuimme 60 neliön ateljeessa, jossa makuutilat sijaitsivat parvella ja alakerrassa oli pikkuruinen keittokomero. Koko puiston puoleinen seinä oli ikkunaa, joten taiteen tekemiselle oli loistavasti luonnonvaloa.

Talossa asui myös kuvanveistäjä Unto Hietanen, jonka kuusilapsisen katraan kanssa leikimme ensimmäiset vuotemme. Muut taiteilijat olivat taidemaalareita, kuten Kimmo Kaivanto, Aira Hellaakoski ja myöhemmin Raimo Kanerva.

Isä vuokrasi ateljeeta lopun taiteilijan uransa ajan ja aina 90-luvulle asti. Äiti osti 1966 kadun toiselta puolelta kaksion, joka sopi paremmin perheen asunnoksi.

Suuria patsaita sankarivainajille

Ateljeessa isä mahtui tekemään isojakin töitä. Hänelle tärkeimmiksi nousivat kolme sankarivainajien muistomerkkiä. Tampereella valmistui vielä Rääkkylän (1961) ja Pyhäselän (1962) sankaripatsaat. Isoja töitä olivat myös ainakin yksi suihkulahde ja monet ihmisaiheiset patsaat.

Muita aiheita isällä oli erilaiset abstraktit teokset, eläinaiheiset työt ja muotokuvat. Osa töistä on kipsisiä, osa pronssiin valettuja, jokunen marmoriin, ja moni Vehmaan punaiseen graniittiin hakattuja.

Ilves oli isän lemmikkieläin

Kauan ennen internetiä isä kuvasi eri maiden eläintarhoissa käydessään eläimiä, joita sitten ikuisti saveen. Ilves oli isän lemmikkieläin.

Oravannahkakauppa toimi: isä kertoi laitaneensa jonkin patsaan salkkuunsa ja marsineensa yritysjohtajien puheille. Heiltä hän saattoi saada tilauksia muotokuvien tekemiseen. Tai sitten hän vaihtoi patsaan pukuun. Isä tekikin aina töitä puku, eli suorat mustat housut ja valkoinen paita päällä. Valkoinen työtakki oli näiden vaatteiden suojana.

Taiteilijan imagoon lienevät liittyneet lukemattomat baskerit. Baskereita isä ommella suruutteli urakkavauhtia vanhalla Tikka 1000A -merkkisellä ompelukoneellamme.

Taiteilijaeläke turvasi vanhuuden

Taiteilijatalon valmistusvaiheessa ilmestyneessä lehtiartikkelissa isää kuvattiin ”yhdeksi aikamme lupaavimmista nuorista kuvanveistäjistä”. Harmi vain, että lupaukset jäivät osin lunastamatta. Yhtenä syynä tähän oli alkoholi, joka monta muutakin herkkää ja luovaa taiteilijaa on rapistanut.

Isä veisti kuvia koko ikänsä. Kuvanveistäjän työ on kovaa fyysistä ja luovaa työtä. Kuitenkin vain harva pystyy sillä toimeentuloaan tienamaan.

Lapsuuden kodistamme löysin isän vanhan veroilmoituksen. Selitykseksi tulojen vähyyteen oli hän kirjannut: ”vaimon siivellä”. Itseironinen lause kuvaa hyvin isän hyvää huumorintajua. Hän oli kova kertomaan kaskuja, jotka me tytöt aikaa myöten opimme ulkoa.

Isää eivät opetustehtävät kutsuneet eikä hän omaa näyttelyä koskaan tietääkseni pystyttänyt. Yhteisnäyttelyihin hän toki osallistui.

Taiteilijaeläke kuitenkin turvasi vanhuuden vuodet. Loppuvuosina dementia vei muistin. Isä kuoli Tampereella Koukkuniemen vanhainkodissa toukokuussa 2010.

RIITTA KOTILAINEN

Tiedot tarkisti

LEENA SIPOLA O.S. KOTILAINEN

Tervetuloa Kotilaisten sukukokoukseen

Tuusulan Rantatielle

- Suomen taiteen kultakauden mestarien kotikadulle

Kotilaisten Sukuseura r.y:n seuraava vuosisukutapaaminen pidetään 15.–16. kesäkuuta 2013 kokoushotelli Gustavelundissa Tuusulassa. Paikka on seitsemän kilometrin päässä Järvenpäästä ja neljän kilometrin päässä Keravalta, jotka molemmat sijaitsevat pääradan varrella.

Helsinki-Vantaan lentokentältä ajoaikaa on noin 15 minuuttia. Bussit Helsingistä pysähtyvät noin 300 metrin päässä Gustavelundista.

Kokoushotelli Gustavelund sijaitsee Tuusulan rantatien historiallisissa maisemissa vanhassa puistomiljöössä. Hotellin sijainti näkyy vasemmalla alhaalla seuraavan aukeaman panoraamakuvassa.

Melkein puoli vuosituhatta sitten 1540-luvulla Sipi Jaakonpoika perusti Tuusulaan Eggertasin ratsutilan, jota hän hoiti vuoteen 1558 asti. Tila sai nimekseen ”Gustavelund” 1700-luvulla silloisen omistajansa, kontraamiraali Karl Adolf Dankvardin puolison mukaan.

Aikaa myöten kartanosta muotoutui nykyaikainen kokoushotelli, jonka ravintola- ja kokoustiloihin varmasti mahdumme kaikki.

Lisätilaa tuovat esim. järvelle avautuva iso ulkoterassi, vehreä sisäpuutarha ja takkahuone. Saunatiloista löytyvät myös uima- ja porealtaat.

Oheisohjelmamahdollisuuksia on runsaasti Tuusulan rantatien tuntumassa sukukokousviikonlopuksi. Jos haluaisit viettää omaa loma sukukokouksen jatkoksi, tutustumiskohteista ei ole puutetta.

Talon ohjelmopalvelu järjestää halukkaille loman jatkajille kirkkovene- tai kanoottiretkiä, laavuruokailuja, sekä luonnollisesti tutustumisretkiä kulttuurikohteisiin.

Vuosisukutapaamisen yhteydessä on mahdollisuus vierailu esimerkiksi Pekka Halosen Halosenniemessä, Sibeliuksen Ainolassa, Syvärannan Lottamuseossa ja mahdollisesti myös Sibeliuksen Akatemian musiikkikeskuksessa Kallio-Kuninkalassa.

Lähistöllä ovat lisäksi Aleksis Kiven kuo-

linmökki, Juhani Ahon ja Venny Soldan-Brofeldtin Ahola, Taiteilijakoti Erkkola, Eero Järnefeltin Suviranta, Alvar Aallon suunnittelema Villa Kokkonen, Kellokosken ruukin alue, sairaalamuseo ja veistospuisto, Klaavolan kotituseutumuseo, Työläiskotimuseo, Hyrylän sotamuseo sekä Tuusulan taidemuseo, jossa on muun muassa Martta Wendelinin hellyttävän romanttisten kuvituskuvien näyttely.

Lähistöllä 1700-luvulta peräisin olevan Tuusulan kirkon mailta löytyvät sankarihaudat, samoin kansalliskirjailijamme Aleksis Kiven hauta.

Seuraa postiasi! Lähetämme Sinulle kutsukirjeessä ensi vuoden keväällä täsmennetyt ohjelmamatiedot sekä kohtuullisiksi neuvotellut hinnat tapahtumista, ruokailuista ja majoituksesta.

Kotilaisten Sukuseura ry:n VUOSISUKUKOKOUS 15.6.–16.6.2013

Kongressihotelli Gustavelund, Kirkkotie 36, 04310 Tuusula

puh. 09 273 751 • sales@gustavelund.fi • www.gustavelund.fi

Sukukokouksen alustava ohjelma, muutokset mahdollisia mutta myönteisiä:

LAUANTAI 15.6.2013

Klo 12.00 alkaen ilmoittautuminen ja tulolounas

Klo 14.00 Sääntömääräinen vuosisukukokous, auditorio, 1 krs.

Klo 16.30–17.15 Tuula Kotilaisen esitys Rantatien kulttuurikohteista

Klo 17.45 Lähtö Pekka Halosen Halosenniemeen omilla kyydeillä

Klo 18.00 Tutustutaan oppaan johdolla Halosenniemeen

Klo 19.30 Illallinen Gustavelundin ravintolassa

SUNNUNTAI 16.6.2013

Klo 8.30 Aamiainen ja huoneiden luovutus

Klo 9.45 Siirrytään kävellen sankarihaudoille

Klo 10.00 Hartaushetki ja seppeleenlasku

Klo 10.30 Lähtö busseilla kirkon luota Sibeliuksen Ainolaan, kaksi 30 hengen ryhmää tai Syvärannan Lottamuseoon, kaksi 30 hengen ryhmää

Klo 10.45–12.15 Tutustuminen Ainolaan tai Syvärannan Lottamuseoon oppaan johdolla

Klo 12.30 Kahvit ja mahdollisesti musiikkiohjelmaa (täsmennetty myöh.)

Klo 13.30 Sukukokouksen päätös ja paluu bussilla Gustavelundiin

Täsmennetty ohjelma lähetetään jäsenille
kutsukirjeen yhteydessä keväällä 2013.

Kotilaiset kokoontuvat Tuusulan ranta

Ahot, Järnefeltit, Sibeliukset, Haloset, J.H. Erkkö, Aleksis Kivi. Mikä selittää sen, että Suomen kulttuurin ja taiteen kultakauden ykköset sijoittuivat noin 10 kilometrin pituisen tien varteen, saman matalan järven itäiselle rannalle samoihin aikoihin? Saman tien varrelle, johon me Kotilaiset kokoonnumme sukukokoukseen ensi kesäkuussa.

Vastaukset ovat sängen tavallisia ja inhimillisiä: perhe kasvaa, tarvitaan tilaa. Kaupungissa on elämä kalliimpaa. Tehdään luovaa työtä, tarvitaan työrauhaa. Luonto ja vuodenajat ovat lähellä. Helsinki ei kuitenkaan ole liian kaukana ja juna kulkee Järvenpäästä Helsinkiin. Naapurit ovat tuttuja tai sukulaisia.

Näinhän se meni melkein kaikkien kohdalla. Aleksis Kivi tuli Tuusulaan veljensä mökille sairastamaan ja kuolemaan 1872. Hänet haudattiin Tuusulan kirkkomaahan. Kolmisenkymmentä vuotta myöhemmin runoilija J. H. Erkkö hakeutui ihailemansa Kiven jälkeä seuraten lähelle, ja karjalaistyylinen hirsirakennus Erkkola valmistui 1902.

Juhani Aho innosti muuttamaan

Sitä ennen, jo 1897, olivat Juhani Aho ja Venny Soldan-Brofeldt asettuneet vuokralaisiksi Värbacka-nimiseen taloon, jota alettiin kutsua Aholaksi. Juhani Aho oli sitten innostajana tutuille taiteilijaperheille, jotka etsikelvivät yllämainituista syistä uutta kotia.

1902 valmistui myös Pekka ja Maija Halosen komea hirsinen ateljeekoti veden äärelle. Pekka Halonen oli aikaisemmin oleillut Tuusulassa maalaustöiden vuoksi ja talvisilla hiihtoretkillään löytänyt kallioiden niemen, joka puhutteli häntä vahvasti. Isännän, hänen sukulaistensa ja emännän kädenjälkeä on talossa paljon, esimerkiksi sen avotakat ja uunit. Pekka Halonen suunnitteli uuneja myös Ahoille ja Erkkölle. Paikkakunnan tunnettu ruukkumestari Grönroos oli taiteilijakotien

upeiden uunien ja takkojen tiilien ja kaakeliin tekijä, taiteilija hänkin omalla alallaan.

Kolmas samoihin aikoihin valmistunut taiteilijakoti oli Eero ja Saimi Järnefeltin Suviranta järven pohjoispäässä, lähellä Halosenniemeä. Tässä vaiheessa Jean ja Aino Sibeliuksella alkoi olla aihetta Tuusulassa

Vähintään yhtä kiinnostavaa on virittäytyä miettimään sitä elämää, jota nämä perheet siihen aikaan siellä viettivät.

käynteihin, olihan Aino Eero Järnefeltin sisar ja Ahot vanhoja tuttuja. Perhe oli jo muuttanut useita kertoja. Päätös maalle muuttamisesta, tuttujen ja sukulaisten lähelle oli helppo tehdä.

Aino Sibelius suunnitteli rakennuksia

Sibeliuksetkin olisivat halunneet toisten tavoin rakentaa talonsa rannalle. Sopivaa tonttia ei kuitenkaan ollut saatavissa, joten Ainola on rantatien toisella puolella. Talo valmistui 1904, sen piirsi arkkitehti Lars Sonck. Sonckin käsialaa ovat muun muassa Tampereen tuomiokirkko, Kallion kirkko Helsingissä ja Kultaranta. Ainolan rakentamista valvoivat Aino ja veli Eero. Aino osallistui myös monien yksityiskohtien suunnitteluun. Myöhemmin valmistunut sauna on Aino suunnittelema.

Ainolan lähellä on Kallio-Kuninkala, jon-

ne oli asettunut Paloheimon perhe. Tilan kartanomainen päärakennus sai nykyisen muotonsa 1920-luvulla. Vuorineuvos K.A. Paloheimo oli monipuolinen vaikuttaja myös Tuusulassa, ja perheen kanssakäyminen naapurien kanssa vilkasta. Sen seurauksia oli muun muassa, että Paloheimon viidestä pojasta kolme löysi puolison naapuritaloista; Sibeliukselta, Haloselta ja Järnefeltiltä.

Kokoushotellimme kunniakas historia

Tuusulanjärven rannoilla ja Järvenpäässä oli toki muutakin väkeä: oli kartanoita herrasväkineen, maanviljelijöitä, kirkkoherroja, kanttori. Kokoushotellimme Gustavelund on alkuaan vanha tila, jonka historia ulottuu 1500-luvulle. Sen puinen päärakennus oli kaunista empireä.

Vakinaisten asukkaiden talojen lisäksi oli myös komeita huviloita puutarhoineen, monet niistä rikkaiden venäläisten kesäpaikkoja. Yksi niistä, Onnela, toimi huvilavaiheen jälkeen suosittuna täysihoidolana, jossa viihtyi ja työskenteli 1920-luvun alkuvuosina myös Eino Leino.

Toinen upea huvila oli Syväranta, jonka 1900-alkuvuosina omisti upporikas moskovalainen liikemies Uschhoff. Perhe muutti sinne suurine palveluskuntineen, riikinkukoineen ja kalkkunoineen kesänviettoon, jota paikkakuntalaiset sivusta seurasivat kuin loisteliasta satua. Huvilan ja puutarhan loistoajoista muistuttavat vielä hämähäkkiportti ja naisfiguuripatsas.

Syväranta toimi myöhemmin mm. sanomalehtimiesten lepokotina, sitten Lotta Svärd-

tiellä taiteen suurten sukujen jäljillä

yhdistyksen kurssikeskuksena. Yhdistyksen lakkauttamisen jälkeen se siirtyi Suomen Naisten Huoltosäätiölle. Päärakennus paloi 1947, mutta rakennettiin uudelleen 1994. Lottamuseo avattiin 1996.

Elämää lapsirikkaissa taiteilijakodeissa

Tuusulanjärven taiteilijayhteisön luovan työn tulokset ovat Suomen taiteen edustavinta ja tutuinta kerrostumaa. Pekka Halosen ikuistamia aiheita: lumisia maisemia tai auringonlaskussa hohtavia puiden kylkiä on nähtävissä tänäkin päivänä Tuusulassa. Ainolan ja sen ympäristön merkitys Sibeliuksen luomistyölle on tunnettu. Juhani Ahon Tuusulassa asumisen aikana 1897–1911 ilmestyivät mm. *Katajainen kansani*, *Lastuja*, *Kevät ja takatalvi* sekä *Juha*.

Suurin huomio Tuusulan taiteilijayhteisöstä puhuttaessa kohdistuu juuri siellä asuneisiin mestareihin. Vähintään yhtä kiinnostavaa on virittäytyä miettimään sitä elämää, jota nämä perheet siihen aikaan siellä viettivät. Perheet olivat aika lailla saman ikäisiä, ja kaikilla oli monta lasta. Uraa rakennettiin, menestykset, vastoinkäymiset ja rahapula olivat tuttuja. Tämä tilanne loi yhteishenkeä

ja naapuriapua annettiin tarvittaessa.

Vaimojen merkitys on ollut valtava. Se, että talous pyöri, mies sai työrauhan ja lapset tulivat hoidetuiksi, jäi vaimojen huoleksi. Halosilla oli kahdeksan lasta, Sibeliuksilla ja Järnefelteillä viisi.

Apulaisia tarvittiin. Esimerkiksi Ainolassa oli kaksi, lastenhoitaja ja keittäjä. Aino Sibelius hoiti suurta puutarhaa, joka oli kuten muillakin, tuiki tärkeä ruokatalouden kannalta. Puutarhassa työskentely oli Ainolle myös terapeutin tekijä kotoisten huolien ja puolison tukemisen aallokossa.

Lahjakkaat moniosaajarouvat

Musiikkia opiskellut Maija Halonen opetti omille ja naapurien lapsille soittoa, soitti taustamusiikkia miehensä maalatessa ja musisoi mm. Aino Sibeliuksen kanssa Haloseniemen ateljeen kotikonserteissa. Ainolassahan eivät tyttäret voineet soittaa, koska isän työ vaati hiljaisuutta.

Lisäksi Maija Halonen oli mallina miehelteen, oli taitava kutoja ja suomensi maailman-kirjallisuutta. Hän piti myös kotikoulua pienimmille lapsille, niin kuin Aino Sibeliuskin omille tyttärilleen. Perheitten kouluikäisiä lapsia opetettiin myös kotiopettajien voimin.

Saimi Järnefelt, os. Swan, oli ollut näyttelijätär. Häinkin suomensi mm. englanninkielistä kirjallisuutta, ja oli tietenkin tärkeä perheiden nuorten kotiteatteriesitysten ohjaaja.

Kodin arjen hallinnan ohella kukin taiteilijakotien sivistyneistä ja lahjakkaista rouvista jaksoi siis onneksi kehittää ja jakaa omia lahjojaan yhteiseksi hyväksi. Perheet olivat omavaraisia myös keskinäisen ilonpidon ja juhlimisen suhteen. Järjestettiin tanssikursseja perheiden nuorille eikä kotiteatteri- ja kotikonserttitilaisuuksista puuttunut ohjelmaa.

Ompeluseura oli sivistävä lukupiiri

Taiteilijaperheistä Juhani Ahon ja Venny Soldan-Brofeldtin liitto noudatti enemmän omaa kaavaansa sikäli, että vaimo jatkoi aktiivista taiteilijauraansa avioliiton aikana. Aino Sibelius muisteli myöhemmin rouvien ompeluseuraa, jossa myös luettiin ääneen:

”Maija, Saimi, Venni ja minä ja kotiopettajat. Vuorotellen eri taloissa kokoonnuttiin. Venni tahtoi lukea jotakin hyvää kirjaa, niin kuin Platoa, pientä pränttiä. Venni luki ja muut teimme käsitöitä. Pitsin virkkausta ei Venni voinut sietää eikä ymmärtää, eikä käsittänyt, mitä se hyödytti, tykkäsi, että aika meni siinä hukkaan. Huomautti siitä monesti. Sanoin, ei se mene enemmän hukkaan kuin tupakanpoltoon sinulla, en minä käytä tähän ajatuksiani, se päinvastoin vapauttaa ajatukset, kädet toimivat aivan mekaanisesti. Ei Venni sitä koskaan voinut käsittää. Piirusti meitä noissa istunnoissa.”

Vaikka Tuusulanjärven taiteilijakodeissa ja museoissa kävisi useinkin, niiden kiinnostavuus ei vähene. Aina tulee uusia kokemuksia ja elämyksiä, sillä ovet aukeavat ei vain tilaan, vaan elävään eilispäivään. Arkeen ja juhlaan. Luovan työn syntysijoihin. Yksilöiden kokemuksiin, perheeseen ja koko valtakuntaan.

Maija Halonen on muistellut:

”Se oli ihanaa aikaa. Kaikki olivat nuoria, kaikki innostuneita, ja vaikka valtiollinen tilanne vaikuttikin painostavasti, tuntui tulevaisuus sittenkin valoisalta. Jokainen uskoi lujasti, että isänmaallekin oli koittava paremmat päivät.”

TUULA KOTILAINEN

Kursivoidut lainaukset Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran julkaisusta Ainola.

n i x u
Protecting your business

Martta Wendelinin kuvissa hehkuu menneen maalaiselämän lumo

Puhdas tupa, kirkassilmäiset lapset ja ahkera emäntä. Miehet siellä jossain – sodassa, pellolla tai metsässä. Tuusulassa voimme tutustua myös Martta Wendelinin nostalgisen idylliseen taiteeseen.

Taidemaalari, kuvittaja Martta Wendelin (1893–1986) on tullut meille tutuksi kuvitustoimensä kautta. Hän sai taide-
maalarin koulutuksen Eero Järnefeltin oppilaana Helsingin yliopiston piirustussalilla vuosina 1910–16. Myöhemmin hän sai yksityisopetusta Akseli Gallen-Kallelalta.

Taiteilijauran alun kaupunkiaiheet muuttuivat 1920-luvulla maalaiselämää kuvaavaksi. Wendelin aloitti tuolloin näet lehtien ja kirjojen kuvittamisen, sekä runsaan postikorttituotannon.

Kotilieden kansista ja postikortteista välittyä maalaiselämän idylli, suomalaisen elämänmuodon ihailu ja luonto vuodenaikojen vaihtelussa.

Martta Wendelinin tuotanto voisi olla myös maaseututaustaisen Kotilaisten kuvallista historiaa 1930–40 luvuilta. Hieman romantisoitua ja kiillotettua, mutta ehkä juuri sellaista, minkälaisena me haluamme sen muistaa. Kuten tämän lehden kannessa.

Wendelin oli myös taitava taidemaalari. Kun kuvitustyö vähentyi 1950-luvulla, maalaus-työhön jäi enemmän aikaa. Hän

olikin erittäin suosittu muotokuvamaalari.

Wendelin asui syksystä 1937 lähtien Suopellon huvilassa Tuusulan Rantatien varrella. Vuonna 1946 valmistui hänen itsensä suunnittelema keskieuropplaistyylinen taiteilijakoti Annivaara. Oman kodin puutarhan hoito, perhe sekä lukuisat tuusulalaiset ystävät loivat taiteilijalle onnellisen ja tyynen vanhuuden.

Martta Wendelin lahjoitti Tuusulan kunnalle vuonna 1982 noin 2 000 kuvitusoriginaalista muodostuvan kokoelman. Tämä lahjoitus on saanut kodin Taidekes-

kus Kasarmissa Hyrylän keskustassa Jääkäripolku 2:ssa, missä toimii Wendelin Galleria.

Ennakkotiedon mukaan Kotilaisten vuosisukukokouksen aikaan kesällä 2013 on Martta Wendelinin juhlanäyttely taidekoti Erkkolassa, Tuusulan Rantatie 25:ssä.

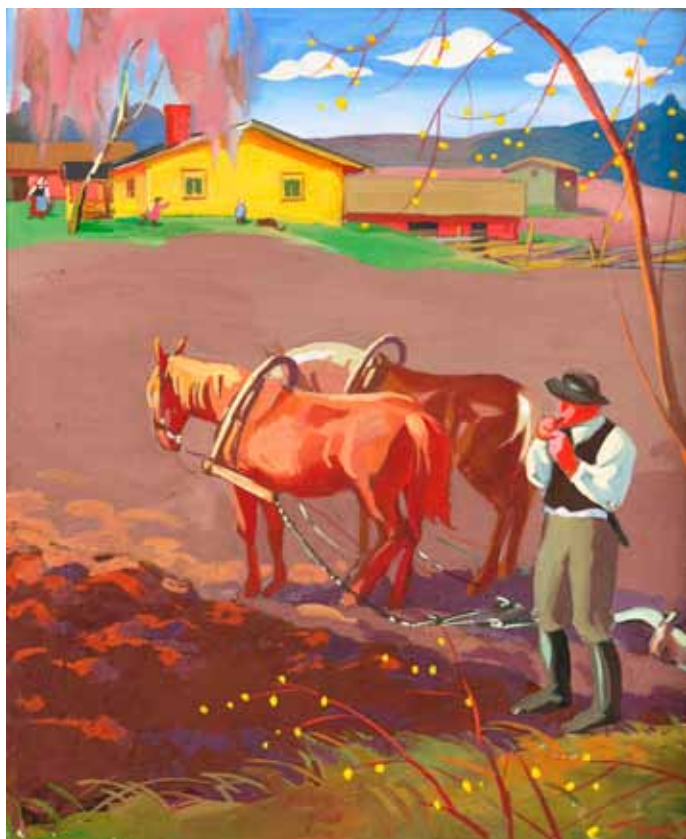
Wendelinin taiteellinen tuotanto on suosittua ja haluttua keräilytavaraa. Hänen elämäntyönsä ja taiteensa vaalimiseksi on perustettu valtakunnallinen yhdistys Martta Wendelin Seura ry.

KALEVI KOTILAINEN

LÄHITAPIOLA

Aidosti kotiseuturakas

Martta Wendelinin kuvissa naiset ja lapset ovat kotona, kirkkotiellä tai luonnon helmassa, kuten tämän lehden kansikuvassa ”Marjamatkalla”, signeeraus MW-34. Teos on 30x25 cm guassi. Miehet Wendelinin tuotannossa ovat pelto- tai metsätoissa, tai sitten sodassa. Tämän sivun kuva on ”Kevättyöt”, guassi 25x20, signeeraus MW. Molemmat kuvat kirjoittajan kokoelmasta.

Olin käynyt ensimmäisen vuoteni ammattikoulua ja suunnittelin meneväni kesäksi töihin. VR haki juoksupoikaa. Niinpä menin toimeliaana Turun VR:n konepajalle kyselemään työtä. Sain tylyn vastauksen, että ei ole mahdollisuutta työhön, koska en ollut vielä täyttänyt viittätoista vuotta. Siihen jäi töidenhaku. Itsekseni ihmettelin, miksi en kelvannut, olinhan saanut töitä sokerijuurikkaan harventajana ja nostajana jo 9–11-vuotiaana, siis jo kolmena vuotena.

Tämän vastoinkäymisen jälkeen mielessäni alkoi muodostua radikaali suunnitelma polkea polkupyörällä Liedosta Kivijärvelle. Äitini Kerttu oli näet Kivijärven Kotilaisia.

Lähtöpäivänä 11.6.1958 lähdin kotoa yhtä aikaa leipomoon töihin lähtevän äitini kanssa lauantaiamuna klo 5.00 Liedon Lapinkulmalta.

Reittini oli seuraavanlainen: Lieto–Ori-pää–Punkalaidun–Vesilahti–Nokia –Ylöjärvi–Kuru–Virrat–Killinkoski–Ähtäri–Pylkönmäki–Karstula–Kivijärvi.

Nokialla satoi, joten olin puolisen tuntia puun alla sateensuojassa. Oli jo iltapäivä, joten söin molemmat eväsvoileipäni. Aika heppoisesti olin varustautunut. Matkaa ei ollut vielä puoltakaan poljettu ja eväät oli jo syöty!

Täyttä vauhtia ohi Killinkosken kioskin

Seuraava paikkakunta, joka erityisesti jäi mieleeni, oli Killinkoski. Nuori tyttö ja poika istuivat puisessa pienessä kioskissa. En edes pysähtynyt. Ilmeisesti ajattelin, ettei kioskissa sunnuntaiaamuyöllä neljän aikaan mitään myydä. Matkaa olin tässä vaiheessa tehnyt 23 tuntia.

Aamulla Karstulassa olin niin väsynyt, että lähdin vahingossa kahteen otteeseen Kyyjärvelle päin. Sinä kesänä Karstulassa tehtiin tietöitä, joten sekin ehkä sekoitti väsynyttä matkaajaa. Kivijärven Rantalassa olin perillä puoli yhden maissa.

Matka kesti siis 31,5 tuntia. Kyllä oli 14-vuotiaalle pojalle kunnon kuntotesti: noin 440 kilometriä yhteisen soittoon nukkumatta!

Suoraan Saarijärven juhannuskisoihin

Vähän levättyäni ja syötyäni lueskelin paikkakunnan lehteä ja huomasin ilmoituksen Saarijärven juhannuskisoista. Ilmoittauduin kisoihin lähettämällä postikortin. En ymmärtänyt, että korttiin olisi pitänyt laittaa edustamani seura Liedon Lujja, joten järjestäjät olivat postileiman perusteella urheiluseurakseni tulkinneet Kivijärven Kivekkäät, tämä selvisi minulle vasta kilpailupaikalla.

Juhannuspäivänä hyvissä ajoin lähdin siis pyörällä kohti Saarijärveä. Ensimmäisenä päivänä juostiin kaksi 300 metrin alkuerää 16–17-vuotiaiden sarjassa. Nuorempien sarjaa ei ollut, ja minä olin vasta 14-vuotias. Niinpä jäin erässä viimeiseksi. Osanottajaluettelon

**Neljätoistavuotiaana
440 kilometriä 31½
tunnissa yhtä kyytiä
nukkumatta.**

Pyörällä Liedosta Kivijärvelle kesällä 1958

**Juhani Enberg
nuorukainen polki
vuonna 1958 yksi-
vaihteisella pyöräl-
lä 31 ja puoli tuntia
yhteen menoon
melkein läpi puolen
Suomen. On sitä
lupa jo hymyillen
muistella!**

mukaan Jorma Kinnunen juoksi myös 300 ja 1000 metriä sekä heitti keihästä 18–20 -vuotiaiden sarjassa.

Urheilijan iso ja pehmeä olkivuode

Koska kilpailut jatkuivat seuraavana päivänä, piti yrittää löytää yöpymispaikka mahdollisimman läheltä. Ajelin muutaman kilometrin Jyväskylään päin ja katselin latoa, johon voisin mennä yöksi nukkumaan. Palasin takaisin Saarijärven keskustaan ja lähdin Kannonkoskelle päin. Ajettuani muutaman kilometrin näin maatalon pääarakennuksen, sekä isokokoisien kalustovajan.

Vein pyörän vajan taakse ja isojen ovien välistä pääsin pujahtamaan sisälle. Vajassa oli työkoneita ja korkea kasa olkia. Kiipesin olkikasan päälle. Peti oli iso ja pehmeä ja nukahdin heti.

Havahduin aamulla siihen, kun joku kävi hakemassa jotain vajasta. Hän ei kuitenkaan huomannut minua, kun olin yön aikana painunut syvemmälle olkikasaaan. Nukahdin uudestaan ja heräsin siihen, kun Saarijärven kirkonkellot alkoivat soida.

Olisi ollut fiksua käydä kiittämässä talonväkeä yöpymisestä, mutta ei tuossa iässä aina ymmärtänyt toimia hyvän tavan mukaan. Siis-

pä riensin nopsasti kilpailupaikalle ja juoksemaan tuhat metriä. Jäin taas viimeiseksi, mutta ei se minun urheiluinnostustani vähentänyt.

Sadan metrin kisat Kyyjärvellä

Kilpailun jälkeen taas pyörä kohti Kivijärveä. Saarijärven ja Kivijärven väli kartan mukaan oli 66 kilometriä ja muutama kilometri vielä Rantalaa. Rantalassa huomasin taas lehdestä, että Kyyjärvellä on kilpailut. Siispä aikaisin aamulla matkaan ja juoksemaan sataa metriä.

Juoksijoita oli neljä poikaa ja minulle jäi taas peränpitäjän paikka. Muistan vieläkin kaikkien ajat: 12,5/12,6/12,7 ja minun 12,8. Juoksusta jäi mieleen, etteivät piikkarin piikit menneet yhtään kentän pintaan sisään, joten kenttä ei ollut tiili- eikä hiilmurskaa. Siihen aikaan käytettiin juoksumatkoilla 12, 15 tai 18 mm piikkejä.

Pärekattoa, lanttumaata ja nuotanvetoa

Rantalassa autoin erilaisissa töissä. Oli lanttumaan perkausta ja välillä puiden kaatoa juusterilla talon isännän kanssa. Päärakennuksen pärekatto uusittiin myös. Päärakennusta oli ollut äitini isä rakentamassa 1923–24. Minut hyväksyttiin myös nuotalle mukaan. Sain tehtäväkseni nuotan vedon loppuvaiheessa ”porkkimisen” eli kalojen säilyttämisen ansaan nuotan peräosaan.

Lomailuni Kivijärvellä kesti kuutisen viikkoa. Nyt päätin ajaa kotiin isoja teitä pitkin.

Tien vieressä kutsui harmaja mökki

Ensimmäisenä päivänä ajoin Jämsään asti. Illansuussa alkoi kova ukkosmyrsky eikä minulla ollut sadevaatteita mukana. Maantien vieressä oli harmaa, pieni mökki, jossa asui vanhahko pariskunta. Kyselin varovaisesti yöpymismahdollisuutta ja sainkin luvan nukkua keittiön lattialla.

Aamulla lähdin jatkamaan matkaa ja päämääräni oli Tampere, jossa asui äitini tuttava. Nyt oli paljon pehmeämpi nukkuma-alusta kuin edellisenä yönä. Aamulla alkoi viimeinen osuus ja poljin hyvällä rytmillä kotia kohti uudehköllä pyörälläni. Pyörä oli ajan tapaan kuitenkin vain yksivaihteinen.

Liedon kirkolle – ennätys pituushypyssä

Kotiin päästyäni muistin, että koska on keskiviikko, niin Liedon Lujalla on sarjakilpailu. Joten taas vaan pyörän selkään ja menoksi Liedon kirkolle. Eihän sinne ole kuin kahdeksan kilometriä! Olin sinä päivänä jo ajanut 170 kilometriä, joten tämä pikkumatka taittui tuossa tuokiossa. Se kannatti vielä tehdä, koska hypäsin pituushypyssä uuden ennätykseni 4,82 metriä. Muistan sen lukeman vieläkin.

JUHANI ENBERG

Isäni talvisodassa Summan taisteluissa

Isäni Onni Sani palveli asevelvollisena Mikkelissä KKK/PPP 3:ssa, missä hän sai konekivääriampujan koulutuksen vuosina 1932–1933. Näitä taitoja hän joutui käyttämään kuusi vuotta myöhemmin kun 15 päivää kestänyt talvisota vei isäni monien aseveljien mukana Summan taisteluihin torjumaan maahan tunkeutvaa vihollista.

Asevelvollisuutensa suorittuaan isäni oli metsäharjoittelijana enonsa, metsänhoitaja Viktor Siltalan, hoitoalueella Keski-Suomessa. Siellä isä tapasi myös tulevan puolisonsa, kivijärvisen kunnallismiehen Jalmari Kotilaisen vanhimman tyttären, Helvi Inkerin. Tuore aviopari asettui asumaan isäni kotikylään Sippolan pitäjän Enäjärvelle. Perheeseen syntyi Pentti Kalevi 1937, Leena Anneli 1937 ja lapsista nuorin Marja-Liisa marraskuussa 1941. Leipänsä isäni hankki metsätyönjohtajana.

Suomi sotaan marraskuussa 1939

Suomi oli reilun parinkymmenen itsenäisyysvuoden aikana vasta nousemassa ”jaloilleen”. Kolmekymmenluku oli painumassa lopuilleen, ja sodan uhka tuntui Euroopan yllä. Suurvallat Saksa ja Neuvostoliitto sopivat keskenään aluejaosta ”sulle-mulle-periaatteella”. Neuvostoliitto sai painostamalla Baltian mailta tukikohtia omille asevoimilleen. Seuraavaksi itänaapuri alkoi vaatia Suomea

siirtämään kaakkoisrajaa lännemmäksi, Suomenlahden ulkosaaria, lento- ja laivastotuki-kohtaa Hangosta ja osaa Kalastajasaarennosta.

Suomen hallitus ei pääministeri Cajanderin johtamana torjunut vaatimuksia, vaan tarjosi neuvottelua asioista. Itänaapuri ei halunnut luopua vaatimuksistaan, vaan kovensi asennettaan provosoimalla ns. ”Mainilan laukukset” ja katkaisemalla diplomaattiset suhteet sekä hyökkäämällä Suomea vastaan ilman sodanjulistusta marraskuun 30. päivänä 1939 koko armeijansa voimalla.

Näin Suomi joutui pakotetuksi sotaan, joka tunnettiin nimellä talvisota, ja jota tulitettiin käymään sataviisi päivää.

Sodan uhkaan ei haluttu uskoa

Suomessa elettiin vielä kesällä 1939 epätoivuisuudessa, mitä oikein tulevat tapahtumat tuovat tullessaan? Vaikka sodan uhka oli todellinen, ei siihen toisaalta haluttu uskoa. Eläteltiin turhia toiveita! Ministeri Väinö Tannerkin luuli, nähtyään Helsinkiin hyökkäävän vihollislaivueen kylvässä pom-

meja pääkaupunkiimme, että kyseessä olisi harjoitus.

Sota oli täyttä todellisuutta: pommit rikkovat rakennuksia, tulipalot lisäsivät tuhon vaikutuksia, ihmishenkiä menetettiin ja useat loukkaantuivat vaikeasti.

Suomi oli pitkin kesää ja syksyä varautunut pahimman varalle. Joukkoja oli koulutettu, rajalla suoritettiin linnoitustöitä ja liikekannallepano valmisteltiin. Maamme taloudelliset mahdollisuudet varustaa armeijaa torjumaan vihollisen hyökkäystä vastaan olivat rajalliset. Aseita, ammuksia sekä muuta sotaan tarvittavaa oli turhan vähän. Suomalaista sisua ja uskoa tulevaisuuteen kuitenkin riitti.

Isäni määrättiin ”sinne jonnekin”

Liikekannallepanomääräyksiä jaettiin alkusyksyn aikana. Isäni saapui saamansa määräyksen mukaisesti 14.10.1939 joukko-osastoon ”sinne jonnekin” Kannakselle, sai tuntolevyn nro 741851 ja määrättiin 3. KKK/2/os. B:n.

Isäni sota oli alkanut, vaikka todelliseen tulikasteeseen oli vielä puolitoista kuukautta aikaa.

Armeija joutui taistelemaan heppoisin ”eväin”, aseita ja ammuksia ei ollut riittävästi. Jonkinlaisia varusteita oli 275.000 miehelle. Sodan loppuessa palvelukseen kutsuttuja oli 400.000 miestä, puolittain siviilivarusteissa oleva suomalainen sotilas (”malli Cajander”) oli talvisodassa yleinen ilmiö.

Kannaksella suojajoukkoryhmät joutuivat 2.12. vetäytymään Vammelsuon linjalta väärän ilmoituksen takia. Neuvostojoukot saapuivat pääaseman edustalle 6.12.

Nyt alkoi asemasotavaihe. Ylipäällikkö antoi 4.12. käskyn erikoisten polttopulloilla ja kasa-panoksilla varustettujen panssarintorjuntaosastojen perustamisesta ja suuntasi 6.12. pääosan reserveistään Kannakselle.

Kannaksella tapahtui ensimmäinen suuri läpimurtoyrittäminen 6.–7.12. Pääasema kesti murto-

Konekivääriryhmä KKK/PPP3 Mikkelin kasarmien pihalla 20.3.1933. Isäni Onni Sani on kuvassa toinen vasemmalta. Isäni syntymästä tuli 6.7.2012 kuluneeksi sata vuotta.

yrityksen. Myös 15.–17.12. uudistettu hyökkäys kolmen divisioonan voimin torjuttiin.

Lehdet kertoivat ”Summan ihmeestä”

Seuraava suurhyökkäys tapahtui Summan ja Lähteen lohkolla 17.–21.12. useiden divisioonien ja panssariyksiköiden koettaessa murtaa auki ”Viipurin portin”. Pääpuolustuslinjan läpi päässeet panssarivaunut tuhottiin etupäässä kasapanoksilla ja aseisiin tunkeutunut jalkaväki lyötiin vastaiskulla takaisin. Torjuntavoitto, jossa mm. 58 panssarivaunua tuhottiin, oli niin huomattava, että ulkomainen sanomalehdistö alkoi puhua ”Summan ihmeestä” ja käyttää pääasemasta nimitystä ”Mannerheimin linja”.

Kun ensimmäinen yritys Suomen vastustuskyvyn murtamiseksi nopeasti laajalla saarroksella oli epäonnistunut, ryhtyi neuvostoarmeijan johto keskittämään entistä suurempia ja taistelutehtävään paremmin järjestettyjä ja koulutettuja joukkoja sille hyökkäyssuunnalle, jossa sen ylivoima varmimmin pakottaisi suomalaiset taipumaan.

Venäläinen jalkaväkisotilas oli urhoollinen, sitkeä ja vähään tyytyväinen, mutta aloitekyvytön. Tämän takia turvaututtiin sodan alussa massahyökkäyksiin, jotka muutaman hyvin sijoitetun konetuliaseen vastassa ollen saattoivat päätyä siihen, että hyökkääjät niitettiin viimeistä miestä myöten. Siitä huolimatta lähti hyökkäysaalto toisensa jälkeen liikkeelle samoin tuloksin.

Suomalainen metsä herätti kauhua

Joulukuun alkutaisteluissa venäläiset etenivät kohden suomalaisten miinakenttää laulaen, tiheään ketjuna ja jopa käsikkäin piittaamatta mitään räjähdyksistä ja puolustajien tarkasta tulesta. Vaikka useat suomalaisia vastaan asetetuista yksiköistä oli kotoisin metsäisiltä seuduilta, joukot eivät pystyneet liikkumaan ja taistelemaan metsämaastossa. Kun komppasseja puuttui ja hiihtotaito oli heikko, tuotti suunnasta eksyminen paljon harmia. Metsä, suomalaisen soturin liittolainen, herätti venäläisissä vain kauhua. Siellä raivosi ”valkoinen kuolema” (belaja smert), lumipukuinen suomalainen sissi.

Joulukuun taistelujen jälkeen seurasi useita viikkoja kestänyt asemasotavaihe, jonka kestäessä vihollinen paikallisilla hyökkäyksillä, lisääntyneellä ilmatoiminnalla ja puolustusasemiin kohdistetulla jatkuvalla tykistötulella alkoi järjestelmällisesti väsyttää puolustusta.

104 vihollispatteria kuuttatoista vastaan

Läpimurtoon pyrkivä hyökkäystoiminta alkoi 1.2.1940 tykistövalmisteluna, joka ylitti kaiken siihen saakka koetun. Summan ja Lähteen lohkolla oli vihollistykistöä niin runsaasti, että se ampui sivusuuntausta muuttamatta. Lentotiedustelulla saatiin selville, että Summassa

oli kahden kilometrin levyisellä lohkolla 104 vihollispatteria, kun itsellä oli vain 16. Oman tykistön toimintaa heikensi sen kantomatkan lyhyys ja ammusten puute sekä lopulta myös sen heikkeneminen lukuisten putkiräjähdysten takia. Suomalaisten asemien ja niiden selustan yllä oli jatkuvasti pommittavia, tulittavia, tiedustelevia ja tulenjohtoa hoitavia viholliskoneita. Jalkaväki hyökkäsi siellä täällä kokeilakseen panssarivaunujen tukemana suomalaisten asemien kestävyyttä ja pääsi toisinaan pureutumaan etuasemaan, mutta tavallisesti se yöllä tehdyllä vastaiskulla heitettiin takaisin. Tällaista uuvutustaistelua jatkui kymmenen

SUMMAN TAISTELIJAT

Mies kulkee hitaasti,
askel on lyhyt,
ei kuulu metsästä
tykkien jylyt.
Mikään ei ole
kuin silloin ennen
kun Summassa hyökättiin
itää kohti menen.

Monta askelta on otettu siellä
missä kuljettiin taistojen tiellä.
Monet iskut antaen, ottaen
johti taistelu vaikeaan kohtaan,
missä sota ei ketään säästä
sankareitaan helpolla päästä.

Tulimyrsky löi yli Summan
monta veljeä kaataen.
Osa paareja kantaen taakse
vei toverin haavoittuneen.
Kotiin kaikki ei ehjinä päässeet
monta vaivaa heille jäi,
mutta päänsä pystyyn nostain
he kulkivat eteenpäin.

On kulunut vuotta monta
kun Summassa hyökättiin,
toiset jäivät taistojen teille
ja kentälle siunattiin.
Monet pääsivät sankarihautaan
luo oman kirkkomaan,
sinne läheiset voivat mennä
rakkaitaan muistamaan.

Luona sankariristin
taistelleet muistetaan.
Siellä nuorimmatkin huomaa
ketkä pelasti isänmaan
Ei aina ole näin ollut,
sitä useinkin epäilty on,
vaikka urhot teoillansa
turvasi maan kohtalon.

Joulukuun kuudes päivä
aina muistetaan.
Siniristilippu nousee
ja taivaalla hulmuu.
Se lippu kertoo meille,
että Suomi on vapaa maa,
jota me kaikki voimme
yhdessä rakentaa.

Pentti Sani

päivää. Summan lohkolla 6.2.1940 alkanut läpimurtoyritys kyettiin vielä torjumaan.

Päähyökkäys alkoi helmikuussa 1940

Varsinainen päähyökkäys alkoi 11.2.1940 koko Kannaksella, painopiste Summan – Lähteen suunnalla. Muualla hyökkäys torjuttiin - II AK:n lohkolla mm. tuhottiin 72 panssarivaunua - mutta Lähteen lohkolla se ei täysin onnistunut. Taistelun jatkuessa seuraavana päivänä heikentymättömällä voimalla Lähteen sisäänmurto laajentui ja siihen tunkeutui uusi vihollisdivisioona.

Suomalaisten vastahyökkäykseen 13.2.1940 oli koottu kaikki ulottuvilla olleet reservit. Osittaisesta menestyksestä huolimatta pääasemaa ei saavutettu, vaan vihollisen panssariosasto pääsi suomalaisten tukilinjaan, jolloin pääasemaa uhkasi vyörytys sisään murtokohdan molemmilla puolilla. Lähteen lohkolla aikaansaamaansa murtoa ei vihollinen kahteen päivään käyttänyt hyväkseen, vaikka muualla kiivaat hyökkäykset jatkuivat.

Kun tilanteen palauttamisesta Lähteen suunnalla ei enää ollut toivoa, päätti henkilökohtaisesti Kannakselle saapunut ylipäällikkö 14.2.1940, että Länsi-Kannaksella on luovutettava pääasemasta ja vetäydyttävä 5–20 km taaempaan olevaan aivan vähän varustettuun väliasemaan. Joukot aloittivat vetäytymisen ja 16.2. olivat koko Länsi-Kannaksen pääasemat jätetty. Taistelut väliasemassa 17.2.–26.2.1940 sekä hyökkäykset torjuttiin muualla paitsi Näykkijärven itäpuolella, jossa vihollinen sai kehitetyksi sisäänmurren.

Isäni taisteli Summan rintamalla talvisodan alusta alkaen koettaen estää konekivääriampujana maamme vapautta uhkaavaa vihollista saavuttamaan päämääränsä. Taistelupaikat, joilla isäni katsoi konekivääriensä tähtäimen takaa, olivat Munasuolla, Leipäsuolla ja Kämärällä. Taistelupaikoista Kämära jäi viimeiseksi kun 18.2.1940 ns. Hallberg lohkolla kranaatin sirpale osui vasempaan olkavarteen. Matka taistelulentäältä suuntautui 20.2.1940 Sotasairaalaan nro 3/10. Isäni talvisota oli ohi.

Talvisota jatkui maaliskuulle. Rauhansopimus Neuvostoliiton kanssa tehtiin 13.3.1940.

Epilogi

Kaatumiseen tai haavoittumiseen päättyi monen suomalaisen taistelijan talvisota. Sitkeää vastarintaa tehden heistä jokainen kohdallansa suoritti urhoollisesti sitä taistelutehtävää, mikä edesauttoi pientä maamme säilyttämään vapautensa ja itsenäisyytensä, jota huomattavasti suurempi ja voimakkaampi vihollinen uhkasi meiltä riistää.

Runossani ”Summan Taistelijat” haluan osoittaa kunnioitukseni kaikille heille, jotka myötävaikuttivat sodan lopputulokseen.

PENTTI SANI

”Suomen vintage-muodin kuningatar”

Arja Könönen puvustaa Linnan juhlista elokuvaan.

Arja Könösen pojantytär Aurora rakastaa isoäidin, ”Nonnan” liikettä ja imee kuulemma tietoa asusteista kuin pesusieni. Kuva on Jaakko Lukumaan ottama ja julkaistu Kodin Kuvalehdessä 12.1.2012 koko aukeaman kuvana. Tälle sivulle mahtui kuvasta näytteeksi vain oikea reuna.

Arja Könönen toteuttaa lapsuutensa unelmaa. Hänen isoäitinsä oli Kylänlahden Tattarilan Kotilaisia. Prinsessaleikeistä on tullut totta Play it again, Sam -vaateliikkeesä Helsingin Kruununhaassa, pian neljännesvuosisadan ajan.

Lieksan Lehden Harri Markkula teki Arjasta puolen sivun jutun kaksi vuotta sitten. Mutta Kodin Kuva-lehden toimittaja Ulla Ahvenniemi pani paremmaksi, ja omisti Arjalle, ”Suomen vintage-muodin kuningattarelle” kokonaista seitsemän sivua 12. tammiukuuta 2012!

–Kun tulin Lieksasta Helsinkiin, haaveenaani oli koti Kruununhaassa, joka minulle edusti pikkukaupunkia ison kaupungin sydämessä. Ensin löytyi Kruununhaasta kuitenkin liike, ja vasta sen jälkeen asunto, vieläpä samoilta kummitilta.

Liike on tulvillaan eri aikakausien juhla-asuja, jalkineita ja käsilaukkuja, jopa peruukkeja, aina 1800-luvulta asti. Mikään tavallinen vaatekauppa se ei ole.

–Asiakkaasta otetaan aina mitat ja häntä palvellaan henkilökohtaisesti. Ja kun sopiva vaate on löytynyt, liikkeen oma ompelija tarvittaessa muokkaa asun täysin istuvaksi, Arja Könönen kuvailee.

Asu on osattava kantaa

Vaatesuunnittelua Italiassa opiskelleella ja vintage-liikkeitä Yhdysvalloissa kolonneella Arja Könösellä on näkemystä pukeutumiseen, ja varsinkin juhlapukeutumiseen.

–Muualla Euroopassa vaatteista keskusteleminen on luontevaa, ja pukeutuminen on tavallinen puheenaie.

Mutta asu itsessään ei riitä, se on osattava myös kantaa.

–Valitettavasti meillä Suomessa ei lapsille opeteta ainakaan liikaa pukeutumiseen eikä liioin aterioimiseen liittyviä käytöstapoja, sanoo vanhanaikaista kasvatusta kaipaava Könönen.

–Meidät kasvatettiin kurissa ja nuhteessa yhteiskuntakelpoisiksi ihmisiksi, lähtökohtiin katsomatta – olitpa rikas tai köyhä – tekemään rehellistä ja vilpittöntä työtä.

Aikakaudet elävät asuissa

Kaupanteon ohessa Arja Könösellä riittää aikaa stylistien kouluttamiseen pukeutumisen pienimpiäkin yksityiskohtia myöten. Oman lunkunsa muodostavat eri aikakausien, vaikkapa 40-luvun lookin periodikoulutus. Ei ole ihme, että Arja Könösen asiantuntemusta ja palveluja käyttävät niin teatterit kuin elokuvatuotantokin kautta maan.

–Onnen maa -elokuvan kuvauksiin vuonna 1993 lensin suoraan Riministä. Näkivät, että osaanhan tuo Riminin bilevaatteisiin pukeutunut hörhötys tehdä töitäkin, Könönen nauraa.

Onnen maata seurasi Kivenpyörittäjän kylä vuonna 1995. Pukusuunnittelijana oli Igor Honkanen, ja Arja Könönen pyydettiin puvustajaksi.

–Koko kuvauskausi Juuassa oli upea. Työskentely oli tavattoman helppoa ja luontevaa: puhuimme näyttelijöiden kanssa samaa kieltä

ja olimme samalla aaltopituudella. Sain myös kunnian toimia ”epävirallisena murreassistenttina” niille, joille murre oli uusi ja outo.

–Maanläheiset pohjoiskarjalaiset ovat minulle kaiken peruslähtökohta: mietin ja ammennan pohjoiskarjalaisuutta elämässäni kaikkiin tavoin.

Työllä on kannusteensa. Pirjo Honkasalon ohjaama Tulennielijä toi vuonna 1998 Könöselle lopulta Jussi-palkinnon parhaasta puvustuksesta yhdessä Auli Turtiainen-Kinnusen kanssa.

Taito kulkee suvussa

Arja Könösen äiti opetti tyttärelleen paljon ompelemisesta ja kädentaidoista:

–Olen saanut jo äidinmaidossa kankaat, kaavat ja leikkaukset. Äiti toteutti jo silloin asiakkaan hulluimmatkin unelmat ja osti niiden toteuttamiseen kankaita varojensa mukaan. Siinä sivussa myös minulle tuli tutuksi tavallista tyylikkäämpi pukeutuminen.

–Mutta siinä, missä äiti opetti minulle paljon vaatteista ja niiden valmistamisesta, mummo valisti niiden kantamisesta: ”Se, joka on aina hieno, ei ole varsin hieno milloinkaan.”

Teksti pohjautuu pääosin Harri Markkulan laatimaan haastatteluun Lieksan Lehdessä, 20. marraskuuta 2010. Olemme lainanneet artikkelia Tekijänoikeuslain 22§:n mukaisesti ”tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa”, alkuperäinen tekijä ja lähde tarkasti mainiten.

VESIHUOLTOTEKNIikka
KOTILAINEN

Puh.010 321 4300 www.vesihuoltotekniikka.fi

Vältä nestehukkaa.

Ellei vastaanottajaa tavoiteta,
palautetaan osoitteella:
Kotilaisten Sukuseura r.y
Anneli Wallenius
Sinikuja 1 C
01620 VANTAA

Tervetuloa Kotilaisten sukutapaamiseen

*Pikkujoulujen
merkeissä*

lauantaina 17.11.2012 klo 18.00

Moottoriravintola Allun Grilliin Vantaalle

Myyrmäentie 2 C, 01600 VANTAA

OHJELMASSA:

- Suvun kuulumisia
- Musiikkia esittävät suvun nuoret, Topi Nurmi ja Isac Lundén
- Vapaata seurustelua ja joululauluja yhteislauluna
- Arpajaiset, joihin toivomme arpajaisvoittoja

TARJOILUNA:

- Tervetuliasjuomana alkoholiton jouluglögi
- Alkupalana metsäsienikeittoa, patonkia, yrttilevitettä (tarjoillaan pöytiin)
- Pääruokana (tarjoillaan pöytiin):
- joko uunissa paistettua porsaan ulkofilettä, punaviinikastiketta ja kermaperunoita tai uunissa kermassa haudutettua kirjolohifilettä, tartarkastiketta ja keitettyjä perunoita tai uunissa paistettuja kasviksilla ja juustolla täytettyjä paprikoita ja riisiä
- Jälkiruokana (noutopöydästä) kahvi, tee tai mehu ja suklaamousse
- Ruokajuomana vesi (pöydissä), muut juomat hinnaston mukaan
- Tarjoilun hinta on 20 euroa aikuisilta, 10 euroa lapsilta (alle 11vuotta)
- Pyydämme ilmoittautumaan ensitilassa, kuitenkin viimeistään tiistaina 13.11.2012.

Anja Sahrakorpi puh.050 9126605, anjasahrakorpi@hotmail.com

Anneli Wallenius puh.050 5914557, anneli.wallenius@pp.inet.fi

Kerrothan pikkujouluista myös niille sukulaisille, jotka eivät ole saaneet lehteä.

LÄMPIMÄSTI TERVETULOAA!